

▲ Ferry van Jaarsveld prepareert een bunzing. (Joke Schut)

Het prepareerwerk van Ferry van Jaarsveld: van bikinisnede tot droogföhnen

Lara de Looze - van Bree [eindredacteur Straatgras; lara.vanbree@gmail.com]

Het is dinsdagavond 20:00 uur. Voor de buitenstaander is Het Natuurhistorisch stil en donker, maar dat is slechts schijn: achter de schermen heerst de nodige bedrijvigheid. Het is collectieavond. Als sinds jaar en dag komen vrijwilligers en betaalde museummedewerkers één avond per week bijeen om aan de collecties te werken. Vanavond ben ik er ook bij, om mee te kijken. Ik daal met de lift af naar de kelder en tref er een gezellige drukte aan. Tussen de brommende vriezers staat een houten tafel waaraan verschillende mensen met witte jassen en blauwe handschoenen druk in de weer zijn. Geconcentreerd snijden ze

met hun scalpels in de op de tafel liggende dode dieren. Dit zijn de preparateurs en één van hen is Ferry van Jaarsveld. Hij is al bezig met het villen van een bruine rat (*Rattus norvegicus*).

Balgen

"Het prepareren van een rat is niet moeilijk", zegt Ferry terwijl hij rustig doorwerkt. De weëige lucht die van het lijkje komt, ruikt hij al niet meer. "Ik houd ervan zulke kleine zoogdieren te prepareren. Meestal krijg ik het in een avond wel af." Daarmee doelt hij op het omvormen van het net ontdooide slappe kadavertje tot een strakke balg.

Balgen is een conserveringstechniek die wordt gebruikt wanneer dieren worden bewaard voor wetenschappelijke doeleinden in plaats van opgezet te worden tentoongesteld. De lege huid van het dier wordt opgevuld met kapok, een plantaardige vezel, in een lange en platte vorm. Dit noemt men een balg. Op deze manier kunnen alle kenmerken goed bestudeerd worden, en neemt het dier weinig plaats in beslag in het depot, waar het altijd woekeren met de ruimte is. "Een paar weken geleden heb ik een bever (*Castor fiber*) gedaan", vertelt Ferry. "Deze werd in april 2016 dood uit de Oude Maas bij Rhoon gevisst, doodsoorzaak onbekend.

▲ Ferry van Jaarsveld (links) en Erwin Kompanje inspecteren een aantal marterbalgen in het collectiedepot. (Lara de Looze - van Bree)

Omdat hij volkomen verrot was, konden we de huid niet bewaren maar het skelet wel. Door de ondragelijke stank, heb ik hem bij windkracht 7 buiten in de binnentuin van het museum live voor het zondagmiddagpubliek uit elkaar gesneden en uitgebeend. In de frisse buitenlucht viel de stank mee, en binnen rook men niets." "Ik doe voornamelijk zoogdieren", legt Ferry uit. "Zoogdieren vind ik nu eenmaal prettiger dan vogels. Die zijn zo teer dat ik ze liever aan Erwin overlaat." Hij heeft het over Erwin Kompanje, honorair-conservator van het eerste uur en meesterpreparateur, die in de naastgelegen ruimte een oehoe (*Bubo bubo*) balgt.

Bikinisnede

Ferry is momenteel tweedejaars student Landscape & Environment Management aan de Inholland Hogeschool in Delft. Na zijn afstuderen wordt hij het liefst

boswachter, dat is zijn jongensdroom. Sinds maart 2013 is hij vrijwilliger bij het museum, inmiddels met het predicaat junior honorair-conservator. "Ik was erg geïnteresseerd geraakt in taxidermie en vroeg of ik een keer in het museum mocht komen kijken bij het prepareren. Dat mocht en zo leerde ik Erwin kennen. Toen ik een week later terugkwam, zette hij me meteen aan een dode rat. Die eerste balgen zijn niet echt mooi geworden, maar leerzaam was het wel." Als pupil van Erwin leerde Ferry de kneepjes van het vak. Hij kreeg de befaamde bikinisnede in de vingers en leerde hoe de huid af te stropen zonder deze te beschadigen. Het opvullen van de huid is een kunst apart. Met behulp van een houten stokje, waar stroken kapok omheen worden gewikkeld, wordt de vorm van de binnenkant van het dier zo goed mogelijk nagebootst. De ingewanden en het skelet zijn immers verwijderd.

Collectie-uitbreiding

Inmiddels heeft Ferry zich ontpopt tot een productief preparateur. Een blik in de collectiedatabase leert me dat hij al 105 objecten op zijn naam heeft staan. In totaal 24 vogels en 80 zoogdieren, waaronder 16 bruine ratten, 10 rode eekhoorns, 9 vossen, 8 mollen, 8 steenmarters, 3 boommarters, 7 bunzingen en 2 egels. Onder de vogels op zijn prepareerlijst bevinden zich kerkuil, halsbandparkiet, ijsvogel en gierzwaluw. Bijzonder is ook de oude pantserkrokodil (*Mecistops cataphractus*) uit Diergaarde Blijdorp waar hij samen met Erwin het skelet uithaalde. Die zorgvuldig geprepareerde en geconserveerde dieren zijn waardevolle aanvullingen voor de wetenschappelijke collectie, beaamt ook conservator Bram Langeveld die zojuist binnenloopt om de voortgang te bekijken. Terwijl Ferry de huid van de rat in een teiltje wast - met Robijn - vertelt hij me waarom het belangrijk is om de collectie uit te breiden. "De zoogdiercollectie van Het Natuurhistorisch bestaat op het moment uit 16.307 stukken, waarvan de meeste, 12.936 stukken, fossiel zijn. De overige 3371 stuks zijn recente zoogdieren, opgezette exemplaren, balgen, materiaal op alcohol, skeletten of delen daarvan en ook wat andere zaken, zoals knaagsporen van een bever." Ik laat de getallen even op me inwerken. Ondertussen lepelt Bram moeiteloos collectiestatistiek op, zoals de 790 fossiele mammoetbotten, de 2220 fossiele botten van zadelrobber (*Phoca groenlandica*) en de zeer vermeldenswaardige collectie zoogdierpenissen op alcohol: 54 stuks.

Tijdsdocument

Zoveel dode beesten in een lade. Wat heb je eraan, vraag ik mij af. Alsof Bram mijn gedachten raadt, vertelt hij: "Je zou denken dat het depot inmiddels wel vol ligt met bruine ratten. Wat is dan de waarde van nog eentje erbij? Als je meerdere exemplaren van dezelfde soort naast elkaar hebt liggen, vallen direct kleine verschillen op. Zo kan je de variatie binnen diersoorten zien, en de ontwikkeling daarvan in een breder perspectief plaatsen. Dat kan omdat wij zoveel mogelijk informatie noteren: vinddatum, vindplaats, leeftijd, maaginhoud en doodsoorzaak. Daardoor leg je als het ware de huidige situatie vast. Daarnaast spreekt het voor zich dat we afwijkende exemplaren van een bepaalde diersoort en zeldzaamheden graag in onze collectie bewaren."

Ondertussen openen Erwin en Ferry in het depot een grote doos met marterbalgen. Bram licht toe: "Eén van de belangrijkste series balgen die door Ferry gemaakt is, is de serie stadssteenmarters. Deze soort rukt sinds enkele jaren flink op in het stedelijke gebied van Rotterdam. Dat is een interessante ontwikkeling en door verkeersslachtoffers te balgen kunnen we die ontwikkeling documenteren met fysieke bewijzen." Er is ook een uitgebreide verzameling Rotterdamse stadsvossen. "Daar heeft Erwin er veel van gedaan," zegt Ferry. "Van vossen is de maaginhoud ook erg interessant. Na bestudering gaat deze in een pot alcohol. Zo krijgen we inzicht in het dieet van de Rotterdamse stadsvos." Bram vult aan: "In feite hebben we de opmars van de vos en steenmarter in Rotterdam in de museumcollectie vastgelegd." Ik knik, het is een tastbaar tijdsdocument, maar dan wel een met de muffe lucht van mottenballen.

Kennis delen

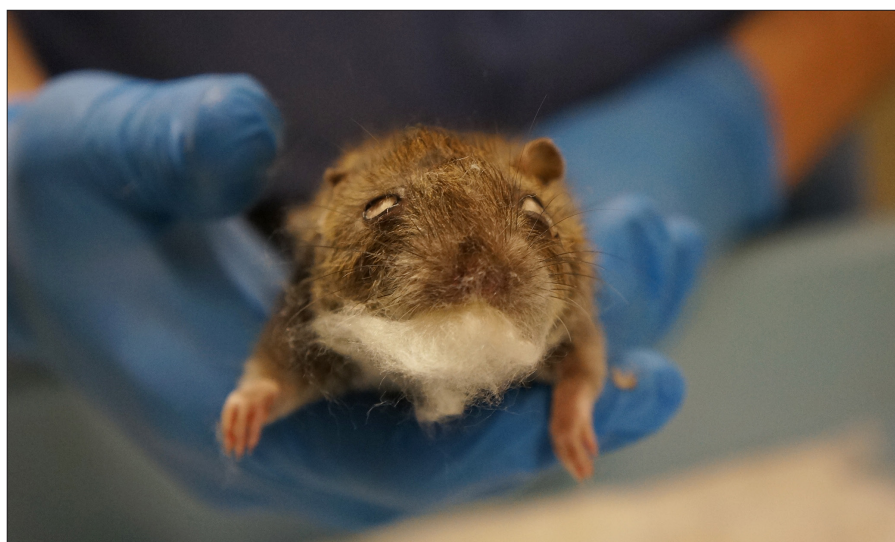
Ferry deelt zijn kennis en ervaring graag met nieuwe preparateurs, die vaak net als hij aan zijn komen waaien en nu deel uitmaken van het team. "Ik vind het belangrijk dat er nieuwe aanwas is binnen het museum, zodat de continuïteit van ons werk gewaarborgd is. Daarom ben ik ook blij dat Bram als jonge conservator hier in dienst is gekomen." Op drukke avonden bestaat het ploegje preparateurs al uit zes personen. "We helpen elkaar," zegt Ferry. "Ik assisteer de nieuwe preparateurs soms, en op andere momenten krijg ik weer tips van Erwin. Zo leren we iedere keer weer iets nieuws."

Handenarbeid

Met gepaste trots toont Ferry me de geprepareerde rat. Hij is klaar. Opgevuld met kapok, dichtgenaaid en met spelden op een stuk piepschuim vastgepind. Hij schrijft het etiket met een watervaste pen. "Weer een rat," zeg ik. "Daar kun je er nooit genoeg van hebben," antwoordt hij droogjes. Als ik vraag welk dier hij het liefst nog zou prepareren denkt hij even na: "Een wolf. Een Nederlandse wolf." Hij loopt naar het depot om de rat daar te drogen te leggen. Ik loop achter hem aan en kijk nog een keer om naar de tafel waar nog twee mensen in witte jassen met naald en draad in de weer zijn. Het is een macabere hobbyclub, denk ik bij mezelf. Handenarbeid met dierenlijkjes, in naam van de wetenschap. ◀

▲ Na de zogeheten bikinisnede wordt de huid van de bruine rat heel voorzichtig losgesneden van de ingewanden. Wat overblijft is de losse huid en het karkas bekleed met spieren, de oogjes nog intact. (Lara de Looze - van Bree)

▲ De huid wordt opgevuld met kapok en watten. (Lara de Looze - van Bree)

▲ De opgevulde huid wordt gedroogd met een föhn. (Lara de Looze - van Bree)

Wilt u het werk van Ferry van Jaarsveld eens van dichtbij meemaken? Dat kan! Op zondag 4 juni 2017 geeft hij een zondagmiddaglesing in de Hoboken Salon van het museum waarbij *live* een dier geprepareerd wordt. Aanmelden kan met een e-mail naar zondagmiddag@hetnatuurhistorisch.nl